

ρουθούνια τ.υ φρόνησε όλη τή φλόγα τής δικής του αγάπης... Από τότες ένω αλφα πυρωμένο μου φλογίζει την καρδιά, και θέλω πάντα μαζί του να γίνω στην ακροποταμιά.

Ένα μεσημέρι, ό Στίβλος έσκηψε κοντά στο πρόσωπό μου, τα μάτια του τα πράσινα είτανε φω-

τεινά σαν την αλήθεια και ή ψυχή μου βαφτίστηκε μέσα τους, και οι άστραπές τής άγριας λίγο αγάπης του φοβερίζουν τή σκέψη μου... Και από τότες τον άκολουθεϊ παντού, και ή ψυχή μου θέλει πάντα να άπλώνεται στο καταπράσινο λιβάδι τώ ματιώ του ...

Βόλος

Κ. ΤΣ.

ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΖΩΗ

ΜΟΛΙΕΡΟΣ

Στή Γαλλία γιορτάζεται ή τρίτη εκατονετηρίδα του Μολιέρου. Άρθρα και μελέτες, σχετικά με τώ Μολιέρω, τό έργο του, τή ζωή του, τήν εποχή του, στις Γαλλικές έφημερίδες και τα περιοδικά δημοσιεύονται συχνός. Έδώ, ένα άρθρο τής προκοπής διαβάσαμε, τό άρθρο πού με τόν τίτλο «Μολιέρως», δημοσίεψε ό «Σύντροφος» στο «Ριζοσπάστη». Ο «Νομάς» έξεν από τό σημεϊωμα του Μολιέρου, πού δημοσιεύει στο σημερινό φύλλο, νόμισε πώς έπρεπε να προσέξει στους άναγνώστες του και μερικές περικοπές, τις πού χαρακτηριστικές, από τή μελέτη του Emile Faguet «Η ζωή και τό έργο του Μολιέρου», πού μās ήν έστειλε άλόκληρη μεταφροσμένη ό κ. Α. Α. Παπαρίης.

... Χωρίς άλλο ως προς τήν σχολικήν ανάπτυξη είταν πολύ άμαθής. Η μόρφωσή του περιωρίστηκε στο να παρατηρή ή έξεταξη, ν' άκούη τους άνθρώπους. Κι αυτή ή μόρφωση για τους μεγαλοφρείς είναι ή καλύτερη. Η μάθηση με τα βιβλία δέν ώφελει καθόλου στους άνόητους, και οι έξυπνοι δέν τήν έχουν ανάγκη. Μεταξύ των δυο αυτών τάξεων, είναι οι άνθρωποι τής μετρίας σειράς τους όποιους έξυπηρεϊεί κάπως, πού πάντων ως άθώα διασκεδαση.

Οι γενικές ιδέες του Μ. είναι ένός άσιου Παρισινού του 1660, έκτός από τή θρησκευτική ιδέα, πού τήν εποχή εκείνη είταν ακόμα άκματά ζωηρή. Αυτής τής ιδέας ή τού αϊσθήματος δέν ύπάρχει κανένα ίχνος στο Μ.

Οι έξυπνοί του έχουν δικαιο να τόν ψέγουν για τό Δόν Ζουάν και τόν Ταρτούφω, με τή διαφορά ότι από τήν έξεταση των έργων αυτών, πρέπει να συμπεραίνουν ότι ό Μ. δέν έκαπέτετο ποτέ τώ Θεώ, όχι όμως και τόν πολεμοσος.

Είναι αλήθεια πώς στο Δόν Ζουάν βάζει ένα έξυπνο άνθρωπο να χιτυά τώ Θεώ κ' έναν ήλιθιο να τόν έπεροσιζεται. Άς μη συμπεράνουμε όμως πώς ό Μ. έκήρυξε τήν άθέϊα στο έργο αυτό, άλλ' άς παραδεχθοίμε πώς ό Μ. δέν έπειραζότανε πολύ να βάλη τήν περιφρόνηση του Θεού στο στόμα ένός έξυπνου και τήν υπεράσπισή του σ' ένός άνόητου, πράγμα πού

άποδείχνει πώς ό Θεός του είναι άδιάφορος.

Είναι αλήθεια πώς στον Ταρτούφω τώ Θεώ σέπεται ένας άνόητος, πού είναι ό Οργάν, μα ξεμωραμένη γιατίλα πού είναι ή Περνάλ, κ' ένας κατεργάρης πού οίτε τόν πιστεύει καν, χωρίς άμφιβολία, κι αυτός είναι ό Ταρτούφως, ένψ οι γνωστικοί και έντιμοί άνθρωποι τής κομωδίας αυτής, πού μπορούσαν να πουν κι αυτοί κάτι, δε λέγουν τίποτα. Θα είτανε φυσικό ή Έλμίρα ν' αντιτάξη στις έπιθέσεις του Ταρτούφου τή θρησκεία της.

Δέν του αντιτάσσει όμως παρά τό φόβο για τήν κόλαση, με κάποια άμφιβολία μάλιστα.

«Μās φοβερίζουν τόσο με τα βασανιστήρια του άλλου κόσμου».

Έξ όλων αυτών μαρεϊ κανείς να συμπεράνη ότι τώ θρησκευτικών αϊσθημα δέν είταν και πολύ ζωηρό στο Μ. Άν έξαιρέσωμε τήν ιδέα αυτή, όλες τις άλλες ιδέες ένός έντιμου παρισινού άστού των μέσων του 17ου αϊώνα ό Μ. τις έχει, και πολύ πιθανόν μάλιστα να έχη μόνον αυτές... Οι ιδέες αυτές είναι κοινής λογικής, ή για να ποθμε καλύτερα, μετρίας λογικής.

Σ' ένα σημεϊο μου φαίνεται πώς ό Μ. άπομακρύνθηκε από τήν άστική φρόνηση τής εποχής του:

Ύποστήριξε τα δικαιώματα τής γυναίκας και τής κόρης. Ύποστήριξε πρώτα ότι ή κόρη πρέπει να ανατρέφεται ελεύθερα, με μεγάλο σεβασμό προς τήν ανεξαρτησία της, προς τήν αυτονομία της, προς τήν ατομικότητά της. Δεύτερο, ότι πρέπει να μορφώνεται και όχι να κρατιέται μ' επιμέλεια στην άγνοια και στην άμάθεια.

Στό «Σχολείο των άνδρων» και στο «Σχολείο των γυναικών» ύποστήριξε αυτές τις ιδέες, πού δέν είτανε ιδέες των παρισινών άστών στο 1660 οίτε στο 1912.

Μόνο πού έπειτα από 12 χρόνια ύποστήριξε άκριβώς τώ αντίθετο, στις «Σοφές γυναίκες». Άκριβώς έπειδή φρόντιζε να συμμορφώνεται με τις ιδέες του κοινού του.

Ο Μ. λοιπόν είναι ό άνθρωπος τής μετρίας λο-

γικής, τής απρόσωπης σκέψης που σκέπτεται, τι άλλος ο κόσμος σκέπτεται, ή που αποφασίζει να μη σκεφθῆ παρὰ μόνο αυτό, και που πιστεύει στο κάτω — κάτω τής γρομφῆς πὸς ἀκριβῶς αὐτὸ πρέπει να σκέπτεται, επιφυλασσομένοι να τὸ ἀποδείξει ὅπως κανεὶς ἄλλος δὲ θὰ μπορούσε

Εὐκόλα φαν ἄξεστε τώρα πὸς ἡ ἠθική του εἶναι ἀρκετὰ χαλαρή.

Πράγματι ἡ ἠθική εἶναι προσπάθεια που ὁ ἄνθρωπος καταβίβει, γιὰ νὰ ξεφύγῃ ἀπὸ τὸ φυσικὸ του ἐγωϊσμό, ἀπὸ τὴν ὑποβολὴν τοῦ συμφέροντός του, και οἱ μέτριες ιδέες εἶναι καθαρῶς τὸ ἀποτέλεσμα τῶν παρατηρήσεων και τῶν σκέψεων, που οἱ ἄνθρωποι ἔκαναν, γιὰ τὸ συμφέρον τους πάντα, ἐννοεῖται.

Ἐπομένως οἱ ιδέες τῆς μεσαιῆς τάξης κάθε ἐποχῆς καταλίσθουν σὲ μιὰν ἠθική, που δὲν εἶναι ἀκριβῶς ἀξιοκατάκριτη, ἀλλὰ που δὲν ἔχει τίποτε τὸ ἥρωϊκό, τὸ ὑψηλό, τὸ εὐγενικό, τὸ γενναῖο, τὸ ὄραιο.

Αὐτὴ τὴν ἠθική ἀκριβῶς πῆρε ὁ Μ. γιὰ τὸν ἑαυτὸ του, δηλ. δανείστηκε ἀπὸ τὸ κοινὸ του και τοῦ τὴν ἐπέστρεψε και τοῦ τὴν ἀνταπέδωσε. Ἄλλὰ εἶναι μιὰ ἠθική πολὺ χαμηλή. Εἶναι ὅπως λέγουν: ἠθικός ἐκ πείρας. Ἄλλὰ σὰς παρακαλῶ ἡ πείρα εἶναι ἠθική; Δὲν εἶναι καθόλου, ἀφοῦ εἶναι ἀπογοητευτική.

Λοιπὸν ὁ Μ. δὲν εἶναι ἀνήθικος· ἀπὸ δὲν ἔχει ἠθική. Δὲ διαφθείρει, ἀλλὰ και δὲν καλύτερεύει. Ἡ κοινωνία που θὰ εἶχε τὸ Μ. γιὰ ὄδηγὸ και που θὰ ἀκολουθοῦσε πιστὰ τὴν διδασκαλία του, δὲ θὰ εἶταν ἀξιοκατάκριτη, δὲ θὰ εἶταν και πολὺ κακή, θὰ εἶταν μάλιστα ἀρκετὰ λογική, ἀλλὰ θὰ εἶταν ἡ πιὸ πεζὴ κοινωνία τοῦ κόσμου.

Ὁ Σαιντ—Μαξὶ λέγει κάπου γιὰ τὸ Μ. τὰ ἔξῃς: «Τὸ ν' ἀγαπᾷ τὸ Μ. εἶναι σὰ νὰ μισεῖς τὴν ὑποκρισία, κάθε προσποίηση, κάθε τι ἐξεζητημένο και ἀφύσικο, κάθε τι σχολαστικό».

Εἶναι πολὺ κοινὸ αὐτὸ και πολὺ σωστό. Ἄλλὰ κ' ἐγὼ δὲ λέγω νὰ μισεῖς τὸ Μ., μόνο νὰ προφυλάγεις τὴ συνείδησή σου ἀπὸ τὸ Μ και νὰ μὴν ἀφήνεις αὐτόνε νὰ σ' ὀδηγῆ. Λέγω νὰ μισῶ τὴ μετρία ἠθική, τὸν ἐγωϊσμό που κρύβεται στὴν κοινὴ λογική, τὸ συμφέρον, εἴαν οὐδὲ τὸ προτείνου· ἐννοεῖται ὅς τὸ ἰδανικὸ τοῦ ἔντιμου πολίτη, τὴν ταπεινότητα και τὴν πεζότητα, τὸν παιδικίστιον φόβον γιὰ τὸ γελοῖο, τὴν φρόνημη ζωὴ, τὴν προβλεπτική και λίγο ἄναντρη, και τὴν προτάσεις τοῦ ν' ἀπομακρύνεις ἀπὸ κοντὶ σου κάθε ἰδανικὸ και κάθε τι, που ἔστω και ἀπὸ μακριὰ πορομοιάζει μ' αὐτό.

Αὐτὸ σοῦ λέγω νὰ μισεῖς.

Ἡ τέχνη τοῦ Μ. κωμωδία—τραγωδία. Χαρακτήρας στὴ γέννησή του, που ὀλοένα χειροτερεύει, κ' εἶται μᾶς δίνει τὴν ἐξέλιξη τοῦ κάθε πάθους στο κάθε ἔργο του. Δὲν εἶναι και πολὺ ἐπιδέξιος. Κάποτε θαρρεῖς βαρύνεται. Ἐχει και λάθη ἀκόμα στὴν ἔκφραση.

Ἄκόμα μιὰ φορά τὸν βρῶσκω μεγάλο» λέει ὁ Φανελέν γιὰ τὸ Μ. και ἂν ἀκόμη πολλοὶ αἰῶνες περάσουν, πάντα θὰ τὸν βρῶσκω μεγάλο. Μπορεῖ νὰ μὴν ἀγαπᾷ κανεὶς τὴν περισσοτέρας ἀπὸ τὴν ιδίαν του, τὴν ἠθική του. Μὰ και ὁ λογικὸς ἄνθρωπος και ὁ ἔντιμος θάχων πολὺ λάθος ἂν ζητοῦσαν τὴν ιδίαν του θὰ τὸν καθωδηγοῦσαν στὴ ζωὴ τους και τὴν ἠθική τους σ' ἓνα κωμικὸ συγγενεῖα.

Πρέπει κανεὶς νὰ ζητᾷ σ' αὐτὸν χαρακτήρες, ζωγραφίαις ἠθῶν και σκηνές κωμωδίας διασκεδαστικές, και νὰ πᾶει ἀπὸ ἄλλου νὸ ζητήσει τὴν καθωδηγήσῃ στὴ ζωὴ του.

Ἀπὸ ἓνα κωμικὸ ποιητὴ ἐκεῖνο που πρέπει νὰ ζητήσει κανεὶς εἶναι νὰ μὴν εἶναι ἀνήθικος και ἐπιβλαβής. Ἀκριβῶς ἀπέδειξα πὸς ὁ Μ. δὲν εἶναι τέτοιος.

Παραδέχομαι μάλιστα πὸς ὁ καθὲς ἔπρεπε νὰ τεῖ στὸν κωμικὸ ποιητὴ. «Δότες μου τὴν ἠθική τῆς πείρας. Εἶναι ἀνήθικη, τὸ ξαίρω. Ἀλλὰ ἔχω ἀνάγκη, ἀλλὰ θελω νὰ μοῦ ζωγραφίσουν τὴν πραγματικότητα και νὰ μοῦ ὑποδείξουν τὰ διδάγματα που πρέπει νὰ βγάλω ἀπ' αὐτή. Δὲ σκοπεῖω νὰ τ' ἀκολουθήσω, φυσικά, μὸ θέλω νὰ γίωρισω τὴν πραγματικότητα και τὴν ιδέες που τὰ μέτρια ἀνεύματα συμπεραίνου και διδάσκονται ἀπ' αὐτὴν γιὰ νὰ μπορῶ νὰ ἀντιδράσω σ' αὐτὴ τὴν πραγματικότητα, γνωρίζοντας τὰ πράγματα και ὅχι κατὰ τύχην, και γιὰ νὰ ξεχωρίσω ἀπ' αὐτὰ τοὺς τύπους ἀπὸ ἔξυπνάδα, και ὅχι ἀπὸ ἰδιοτροπία. Δότες μου ὅλη τὴν πείρα και ὅλα τὴν τὰ διδάγματα.

Ἀπὸ ἄλλους και ἀπὸ τὸν ἑαυτὸ μου θὰ ζητήσω τὰ μαθήματα και τὴν ὑποβολὴν, που βοηθοῦν ν' ἀνυψωθῶ λίγο πιὸ πάνω ἀπὸ τὸ ἐπίπεδο αὐτό, και νὰ γίνω, ἂν ὄχι ὑπεράνθρωπος, τουλάχιστον ὅμως καλύτερος ἀπὸ τὸ Χρυσὸν και τὸν Κλειάνθη.

EMILE FAGUET

ΜΑΤΙΕΣ ΣΤΗΝ ΚΟΛΑΣΗ

ΣΤΗΝ ΟΞΩΠΟΡΤΑ

Μὲ τοὺς τίτλους αὐτοὺς δημοσιεύθηκε στὴν «Ἐργατική» τοῦ Βίλου (16 Ἰανουαρίου 1922, σελ. 1) — ὁ παρακάτω ἀρθρο, που τὸ ἐκλαστικώσαμε και μετὴ γιὰ τὴν ἀντιχρῆς του βρῶσκω κάπως πιὸ πλατιά και πιὸ ἀληθινὰ τὴ σημασία τοῦ μικροῦ αὐτοῦ σκηρικοῦ ἔργου

Ἄν και εἰ «ἐρασιτέχνες» μᾶς ἀγγέθησαν ἐλότεια, δηλαδὴ θέλησαν και ἀγγέθησαν τὴν «Ἐργατική», ἐν τούτοις ἡμεῖς δὲν τοὺς ἀνταποδίδουμε τὰ ἴδια. Ἄλλως τε δικαιολογοῦνται. Μποροῦν νὰ λογαριάζουν γιὰ ἔφημερίδα ἓνα μπολσεβικικὸ ὄργανο;

Εἶναι ἀλήθεια ὅτι λίγο ἀργὰ ἐρχόμαστε νὰ τοὺς κρῖνουμε. Ἄλλὰ ἀπὸ τὸ κάνουμε ἐξεπίτηδες. Ἀφῆ.